

PROSPEKT RJECSOSLOXJA JOAKIMA STULLIJA IZ 1805. GODINE

Mijo Ivan BRLEK

U arhivu Male braće čuva se prospekt *Rjecsoslòxja* što ga je izdao tipograf A. Martecchini 30. siječnja 1805. u Dubrovniku na latinskom i talijanskom jeziku; slavensko-ilirski tekst nije pronađen. Latinski naslov glasi: „LEXICON SLAVO-ILLYRICUM. Antonius Martecchini typographus et bibliopola Rhacusinus Slavo-Illyricae linguae amatoribus. PROSPECTUS OPERIS. Rhacusae die 30. Januarii 1805.”

Nema sumnje da će rječnik koji obuhvaća sve dijalekte starodrevnog slavensko-ilirskog jezika i može poslužiti tolikim narodima i plemenima koja se prostiru od Epira ili Makedonije i od Jadrana sve do Kine, rado i željno primiti ne samo učeni i naobraženi ljudi već i svi oni koji su dužni vladati njihovim jezikom, jer borave među njima zbog javnih ili privatnih poslova.

Osobito je vrijedno za ljude koji se bave književnim radom da mogu iz svih skupljenih riječi, poredanih alfabetskim redom, odabranih izraza, načina govora, poslovice i izreka jezika uvidjeti i upoznati koji je njegov genij, koja narav, koje obilje riječi, u kojoj je povezanosti i analogiji i sa starim i sa suvremenim jezicima te vidjeti i upoznati i druge čimbenike koji mnogo doprinose da se objasne počeci, starine, običaji i navike slavensko-ilirskih naroda. Sigurno će se ponajviše obradovati ljudi Crkve, činovnici, oficiri, vojnici, trgovci i putnici da mogu imati u rukama ono na što su se s pravom tužili da još nitko nije ni poduzeo ni dovršio. Svakome je posve jasno da je ovim ljudima ne samo korisno, nego upravo nužno poznavanje slavensko-ilirskog jezika.

Zbog svega toga je o. Joakim Stulli, malobraćanin, opslužitelj, imajući pred očima opće dobro, preuzeo na svoja leđa ovaj teški teret. Koncipirajući i poduzimajući takav rječnik, uvjeren da se daje na pothvat koji, kako se veli, traži čitava čovjeka, prihvatio se toga s takvom energijom duha, s takvim žarom i ustrajnošću da je, ostavivši po strani sve druge brige, više od 40 godina utrošio da ga privede kraju. Bio je uvjeren da rječnici koji su tiskani u dijalektima slavensko-ilirskog jezika ne udovoljavaju njegovoj zamisli, jer su nepotpuni, premaleni i pisani različitim pravopisom, pa je tako, nakon što je iz tih istih rječnika, zatim ruskih i drugih tiskanih i netiskanih djela sla-

venskih pisaca, osobito iz takozvanih glagoljskih prijevoda crkvenih knjiga, pokupio one riječi koje su se s pravom činile da su ilirske, poduzeo dugo i mukotrпно putovanje po Dalmaciji, Slavoniji, Hrvatskoj, Istri, Ugarskoj, Češkoj i ostalim slavensko-ilirskim pokrajinama s namjerom da iz raznih dijalekata, iz živog govora onoga koji govori tim jezikom, sabere i unese u svoj rječnik one riječi koje mu nisu mogle dati knjige i majčinski dijalekt. Koliko mu je ovaj mudar savjet poslužio za uspješno dovršavanje započetog pothvata, svatko može i sam shvatiti. Prošavši diljem slavensko-ilirskih pokrajina, pronašao je mnoge stručnjacima nepoznate riječi kod priprostih gorštaka koji čuvaju još neiskvaren slavenski jezik. Tako je teškim trudom i zavidnom okretnošću uspio povećati i obogatiti svoj fond s više tisuća riječi. Na taj način on u ovome svom rječniku predaje čitateljima zapravo riječi sviju dijalekata ili, bolje rečeno, svo bogatstvo slavensko-ilirskog jezika.

Čitavo se djelo dijeli u tri dijela od kojih se svaki sastoji od dva velika sveska, i to: Latinsko-ilirsko-talijanskog, Ilirsko-talijansko-latinskog, Talijansko-ilirsko-latinskog. Prošle su već četiri godine da je prvi dio Latinsko-talijansko-ilirski tiskan u Budimu, u tiskari peštanskog sveučilišta. Budući da se potreba i korist jednog takva djela može prosuditi po brznoj rasprodaji velikog broja primjeraka, autor s pravom smatra da konačno mora popustiti željama i poticajima učenih ljudi koji su ga na dobro i slavu slavensko-ilirske narodnosti poticali i potiču da dovrši cjelokupno djelo i predade u tisak drugi dio rječnika. Autor ovaj drugi dio, s raspravom o uzvišenosti slavensko-ilirskog jezika na početku, sada tiska u tiskari A. Martecchinija na istom papiru i istim slovima kojima je tiskan ovaj prospekt.

Kada nakon godinu dana bude završeno njegovo tiskanje (već je tiskano više od polovice), ići će u tisak i treći dio. I tako će se naširoko rasprostranjena slavensko-ilirska narodnost moći napokon, kao i ostali kulturni narodi, ponositi svojim bogatim rječnikom, omogućivši strancima da nauče slavenski jezik, a svojima lako i bez zapreke latinski i toskanski jezik. Autor je sebi za uzor uzeo torinski leksikon i, dok je skrupulozno ispisivao i preuzimao bilo latinske bilo talijanske riječi, nadodao je i nekoliko tisuća riječi koje se ne nalaze u torinskom rječniku s objašnjenjem za svaku riječ i uputom o načinu uporabe i, što je neobično važno, brojnim primjerima omogućuje da se upozna i upotrijebi ispravna sintaksa. Stoga on s punim pravom drži da će se slavensko-ilirska i inozemna mladost uspješno služiti ovim rječnikom kod učenja svih triju jezika.

Što se pak tiče slavensko-ilirskog pravopisa koji je, zbog još neutvrđenih i usvojenih pravila, na veliku štetu sviju, različit i stalno se mijenja kod svih slavenskih naroda, iako se mnogi od njih služe latinskim alfabetom, o. Stulli smatra da se mora držati onog pravopisa kojim se služe Dalmatinci i Hrvati, pravopisom koji im je propisao blage uspomene car Josip II, jer se on smatra najprikkladnijim da ga razumiju svi slavenski narodi.

Uostalom tko bude htio nabaviti ovaj drugi dio, — koji bez sumnje interesira više negoli ostala dva dijela i strance i domoroce, jer se bez njega ne može ispravno naučiti slavensko-ilirski jezik — neka se obrati na važnije knjižare u Mlecima, Trstu, Dubrovniku i u drugim gradovima Dalmacije.

Dubrovnik, dne 30. siječnja 1805.